

УДК 336.763

В.Ф.СТОЛБОВ, канд. техн. наук, Г.М.ШАПОВАЛ

Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджуються основні загрози діяльності будівельних підприємств відповідно до специфіки їх діяльності. Визначено основні складові системи управління фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств та запропоновано модель її управління.

Исследуются основные угрозы деятельности строительных предприятий в соответствии со спецификой их деятельности. Определены основные составляющие системы управления финансово-экономической безопасностью строительных предприятий и предложена модель ее управления.

Main threats for construction enterprises activity according to the peculiarities of their business are researched. Main elements of financial and economic security system management of construction enterprises have been determined and model of its management has been proposed.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, управління системою фінансово-економічної безпеки, загрози.

Питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств є досить актуальним в сучасних умовах господарювання, так як останнім часом все частішими стають випадки недобросовісної конкуренції, фіктивного підприємництва, рейдерських атак, які є загрозою нормальному функціонуванню і розвитку підприємств.

Для протидії і боротьби з різного роду загрозами необхідним є створення та ефективне управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств.

Проблеми забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності досліджуються в працях багатьох зарубіжних і українських економістів. Основи організації економічної безпеки підприємств і банківських установ досліджуються в роботі Зубка М.І. [1]. Загальна схема управління фінансовою безпекою підприємства запропонована в роботі Кириченка О.А. [2]. У статті Іващенко О. В. і Четверікова П.М. розглянуто основні елементи системи фінансово-економічної безпеки підприємства [3]. Структура, організація і функціонування служби безпеки підприємства розглядаються в роботі Ярочкіна В.І. [4]. Проте, недостатня увага приділяється галузевому аспекту забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Метою даної статті є дослідження специфіки загроз підприємствам будівельної галузі, формування системи їх фінансово-економічної безпеки та розробка моделі управління даною системою.

Формування системи фінансово-економічної безпеки, неможливе без розуміння суті поняття «фінансово-економічна безпека». Оскільки в літературі, яка присвячена розгляду даної проблематики, як правило розмежовують поняття «фінансова безпека» і «економічна безпека», то доцільно буде розглянути основні підходи до визначення терміну «фінансово-економічна безпека».

Під економічною безпекою розуміють «стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності підприємства, банку, гарантований захист їх ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації» [1, с. 8]. Економічна безпека підприємства розглядається також як такий стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найефективніше використання ресурсів, інтелектуального і кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування [5]. Олейніков Е.А. розглядає економічну безпеку підприємства як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [6].

Щодо фінансової безпеки, то вона в основному розглядається як складова економічної безпеки. Так, Бланк І.О. [7] зазначає, що «фінансова безпека підприємства є основним елементом системи його економічної безпеки. У загальному складі елементів економічної безпеки фінансова компонента виступає в ролі базового значення рівня і структури фінансового потенціалу підприємства в забезпеченні цілей його економічного розвитку».

Таким чином, під фінансово-економічною безпекою підприємства слід розуміти стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому.

Кожне підприємство є системою, яка характеризується наявністю певних зв'язків між елементами даної системи, тому діяльність спрямована на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства повинна також носити системний характер. Так як основні характеристики системи фінансово-економічної безпеки підприємства залежать від об'єкта захисту, який є складним і багатогранним, то необхідно

комплексно підходити до процесу управління системою фінансово-економічної безпеки.

Комплексна система забезпечення економічної безпеки підприємства – це сукупність взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, які здійснюються з метою захисту підприємницької діяльності від реальних або потенційних дій фізичних і юридичних осіб, які можуть привести до суттєвих економічних втрат [4].

Оскільки склад і структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства залежать від виду його діяльності, організаційно-правової форми власності, масштабів, то, перш ніж перейти до формування системи фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств, необхідно проаналізувати особливості діяльності будівельних підприємств і визначити основні загрози фінансово-економічній безпеці підприємств будівельної галузі.

Будівництво значно відрізняється від інших галузей господарства, що в першу чергу пояснюється особливим характером продукції будівництва, методами організації будівельного процесу та особливостями технології будівельного виробництва. Так як технологія будівельного процесу є досить складною, то помилка навіть одного робітника може привести до аварій на об'єктах будівництва, в результаті яких підприємство зазнає значних фінансових і матеріальних збитків.

Територіальна віддаленість об'єктів будівництва ускладнює управління процесом будівництва, що впливає на зростання транспортних ризиків та ризиків втрати матеріальних цінностей.

Великий вплив на техніко-економічні показники будівництва має фактор часу, так як спорудження об'єкта будівництва триває місяці, а то й роки. Довга тривалість процесу будівництва приводить до відволікання капіталу з обігу. Складність прогнозування та планування фінансових потреб будівельного підприємства, які можуть змінюватись протягом процесу будівництва, наприклад, зміна цін на будівельні матеріали, може викликати непередбачуване призупинення будівельного процесу і, як наслідок, привести до втрати іміджу суб'єкта підприємства і значних фінансових втрат.

Будівництво також характеризується певними особливостями в кадровому забезпеченні. Більшість будівельних працівників, як правило, набирають для виконання певного етапу робіт, що впливає на відсутність згуртованості колективу, часті порушення трудової дисципліни та низьку якість робіт.

В умовах ринкової економіки до особливостей будівельної галузі України відносять правове різноманіття і корумпованість. Велике різноманіття правових інструментів в галузі будівельного права і специ-

фіка договорів на виконання будівельних робіт приводять до невизначеності в розумінні і тлумаченні термінів, і, як наслідок, – до конфліктів між учасниками будівельного процесу.

Таким чином, при формуванні системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства необхідно враховувати специфіку його діяльності та вищезазначені загрози нормальному функціонуванню і розвитку.

Метою формування системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства є захист його діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення стабільного функціонування підприємства та фінансово-економічного зростання.

Відповідно до мети, основними завданнями системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства мають бути:

1) своєчасне виявлення можливих загроз фінансово-економічній безпеці та прийняття заходів щодо їх запобігання;

2) усунення реальних внутрішніх і зовнішніх загроз фінансово-економічній безпеці підприємства;

3) забезпечення економічної ефективності діяльності будівельного підприємства, його фінансової стабільності та незалежності;

4) забезпечення збереження майна та інформаційної безпеки будівельного підприємства на всіх стадіях процесу будівництва;

5) забезпечення кадрової безпеки підприємства, що включає не тільки підбір висококваліфікованих співробітників, а й організацію безпечних умов праці і особисту безпеку;

6) захист комерційної таємниці підприємства за допомогою обмеження доступу до інформації, що становить комерційну таємницю;

7) захист інтересів будівельного підприємства при взаємодії з партнерами та органами місцевого управління.

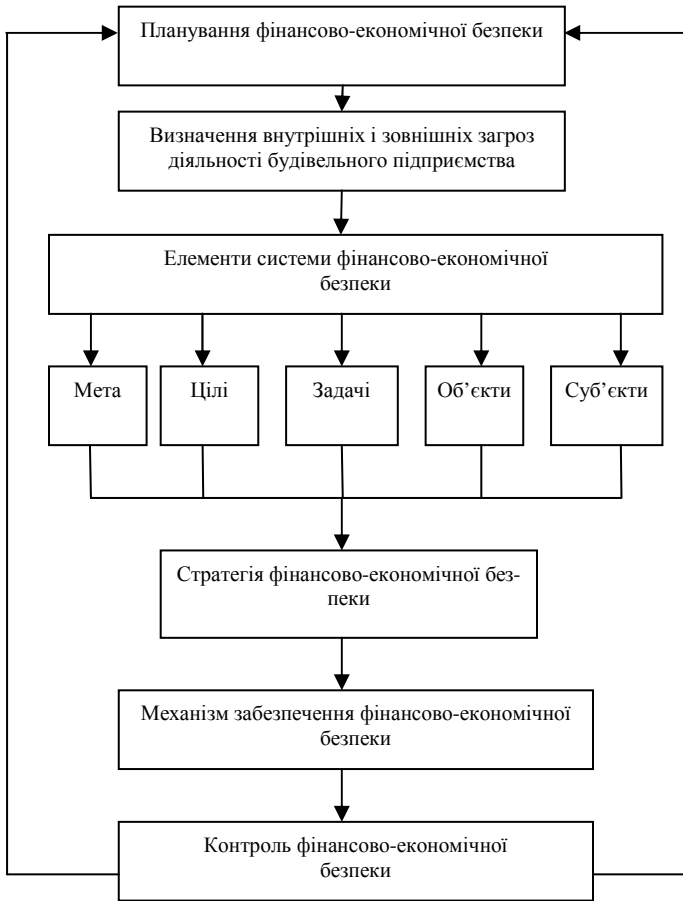
Об'єктами захисту будівельного підприємства є його матеріальні, фінансові, інтелектуальні та кадрові ресурси.

Суб'єктом забезпечення фінансово-економічної безпеки є служба безпеки підприємства.

Важливим елементом системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства є механізм її забезпечення, який реалізується через стратегічне та оперативне планування заходів з забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Управління системою фінансово-економічної безпеки – це організовані дії, які забезпечують злагоджене функціонування всіх служб, підрозділів і співробітників підприємства з метою запобігання чи усунення загроз діяльності підприємства.

Модель управління системою фінансово-економічної безпеки представлена на рисунку.

Модель управління системою фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства

Управління системою фінансово-економічної безпеки включає:

- 1) планування діяльності з забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання підприємства;
- 2) керівництво діяльністю служби безпеки підприємства при вирішенні кризових ситуацій;

3) контроль за дотриманням стратегічних планів забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Таким чином, сформована модель управління системою фінансово-економічної безпеки дозволяє визначити загрози діяльності будівельного підприємства на стадії стратегічного планування, і, відповідно до загроз, визначити об'єкти та суб'єкти захисту, основні цілі та задачі системи, на основі яких формується стратегія фінансово-економічної безпеки та розробляється механізм її забезпечення. Завершальним етапом управління системою фінансово-економічної безпеки є контроль за отриманими результатами та їх співставлення з планами з можливістю подальшого їх коригування.

Основним критерієм ефективності управління системою фінансово-економічної безпеки є оцінка економічного стану підприємства та його фінансової стабільності. Визначення системи показників оцінки ефективності управління системою фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства і буде напрямком подальшого дослідження.

1. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник / [Зубок М. І., Рубцов В.С., Яременко С. М. та ін.]; за ред. М.І. Зубка. – К., 2012 – 226 с.

2. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи / О.А. Кириченко, І.В. Кудря // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 16. – С. 22-28.

3. Система фінансово-економічної безпеки підприємства: [Електронний ресурс] / О.В. Івашенко, П.М. Четверіков // SWorld. – 2012. – № 2. – Режим доступу до журн.: <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>

4. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / В.И. Ярочкин. – 3-е изд., перераб. и доп. — М.:Ось-89, 2003. - 352 с.

5. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. – Львів: Вид-во «Арал», 2008. – 386 с.

6. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е.А. Олейникова. – М. : Изд-во «Интел-Синтез», 1997. – 212 с.

7. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К. : Изд-во «Эльга», «Ника-Центр», 2004. – 784 с.

Отримано 17.10.2013